

Zoltan TERNER

UN POET INTEGRAL - BORIS MARIAN MEHR

Când am publicat, în urmă cu ani, în revista „Minimum”, o scurtă recenzie la o plachetă semnată de Boris Marian-Mehr, nu îi cunoșteam încă, decât vag, adevărata anvergură lirică. Dar i-o bănuiam a fi mare. Acest volum intitulat „Ca o rugăciune” (Editura „Astralis” – București, 2016) confirmă din plin prezumpția mea de atunci. Ni-l prezintă într-o lumină egală, pentru mine, cu o revelație. Am descoperit un poet interesant, valoros.

În poemele sale, avangarda se întretaie cu libertatea stilistică totală a postmodernismului. Unele poeme sunt integral jocuri suprarealist-dadaiste cu nonsensurile născătoare de mister sau de sens... secund. Acest poet nu rămâne însă la simplul joc de-a absurdul. Ne revelează mereu câte ceva din iraționalul și paradoxalul sau absurdul existențial, rezultante ale amestecului, ale hazardului, ale asocierilor aleatorii din lucruri și fenomene, din trăirile omenești, în stări de veghe sau de vis: *„Numele numelor este ascuns,/ Atotprezentul nu l-ai pătruns,/ Tu te desprinzi de tine, ca ins,/ Devii mai tulbure și mai distins,/ Ești străființă manifestă,/ părăsește poema livrescă,/ Oricum n-ajungi prea departe/.../ Desăvârșirea se atinge-n Nimic,/ Ochi sunt ficși ca la pisic,/ Apoi îl cauți pe Tao,/ De nu te calcă un VW maro.”*

În unele versuri simțim vagi înrudiri cu Tristan Tzara: *„Un măr și o coadă de mătură/ Se iubeau pe un colț de pătură,/.. / Iubita mea cu liceu terminat,/ moralmente m-a maltratat,/ O vedeam aievea și-n vis,/ O pierdeam mereu în abis...”*

Uneori Boris Marian-Mehr se dovedește un urmaș de soi al lui Urmuz. Alteori este când ermetic din spița lui Ion Barbu, când metaforist al abstracțiilor, amintind de Nichita. Unele poeme tind spre dicteul automat suprarealist. Dominantă este totuși năzuința de a comunica. Multe dintre poeme clocotesc de energie comunicativă și reflexiv-interogativă: *„De unde să încep ?/.../ Prea multe am de spus,/ Despre prietenie, singurătate, destinul prea este brutal,/ Norocul e un șarpe, un șacal, se duc eroii, ața este scurtă./ Noi suferim de infinit, îl vrem, nu-l vrem, el ne primește.”*

De remarcat varietatea tonalităților lirice. Poetul trece cu nonșalanță de la un registru stilistic la altul. Sare pe neobservate de la joaca sprintă, (aparent) frivolă, la jocul grav, esențial. Își comută stilul cu aceeași ușurință, de la sobru la grațios, de la fantezia jucăușă la frământul lăuntric sau sensibilitatea temperamentoasă. E când metafizic, când trivial, când cotidian, când eternal-celest. E mereu altfel, rămânând pretutindeni, el însuși. E o admirabilă unitate în diversitate.

Poemele oscilează între halebardă și floare. Jucărie sau scalpel. Există până și poem în poem. Iată un admirabil catren încastrat într-un poem cu o altă direcție lirică: „*Iubito, tu ești doar femeie,/ Femeie, tu ești doar un om,/ Iubire, tu ești doar scânteie,/ În ochii Creatorului – atom.*” Jocul asemănărilor în sonoritatea cuvintelor duce uneori la o muzicalitate de flașnetă argheziană sau poate de ermetism barbian: „*Precum e bradul e și bardul,/ străfulgeră precum smaraldul,/ sublimă, încă genuină,/ Din curcubeu ne dă lumină,/ Din versuri împletind coroană.*”

Simpla joacă a cuvintelor apropiate ca sonoritate, chiar și acolo unde nu comunică nimic, are darul de a crea o atmosferă ludică de tip “ala bala portocala.” Bogăția și varietatea lexicului prilejuiește neașteptate treceri de la prețiozități intelectuale sau neologisme de ultimă oră ori sintagme în limbi străine, la cuvinte sau expresii ale graiului popular, ale vorbirii străzii sau chiar ale argoului de mahala. Chiar și atunci când insolitul asociațiilor pare doar non-sens, aceste poeme în adâncul lor, poartă idei, trimit la sensuri, adeseori esențiale. Rareori apare gratuitatea pură, arta pentru artă. Adeseori, poemele spun mai mult decât par să spună. Spuma e doar un văl înșelător al miezului. Coerența se naște, paradoxal, ca dimensiune a incoerenței. Fără să bagi de seamă plenitudinea sensului se compune din aparentul gol sonor al cuvintelor.

La acest poet, sarcasmul se învecinează cu tandrețea. Existențialismul decepționist conviețuiește cu simpla și fireasca dragoste de viață. Strecoară câte o undă de zâmbet hâtru menit să atenueze patetismul: „*Un prim sărut ca la Facerea Lumii,/ Să faci ceva ce n-a văzut Parisul,/ Un muzeu cu meduze vorbitoare,/ Dar a venit un pistolar, i-a scos ochiul,/ E un semn de moarte, a spus baba Crina...*”

În aceste poeme nu găsim prețiozitate sau pedanterie. Neastâmpărul și urgența frământului lăuntric și ale interogației lirice nu lasă loc nici reveriei romantice, nici contemplării visătoare a naturii. Tonalitatea lirică trece de la familiar, anecdotic, cvazi-comic, la tensionat, asertiv, categoric, declarativ, proclamativ. Poetul nu umblă, calofil, la finețuri estetice dar accede fără a o căuta, la frumusețea unor metafore ale gândirii și ale simțirii. Cultivă versul autoscopic, dialogal-confesiv. Se adresează când sie-și, când unui interlocutor fictiv sau livresc: „*Apollinaire, pe tine te-a iubit cineva ?/ Este iubirea monedă de schimb pentru viața de apoi ?/ Ți-au despicat craniul pentru păcatele cui ?/ Tu cunoșteai legile nobleții, precum Orfeu...*”

Tonul adresativ, vocativ, devine o cale către dramatizarea câte unei idei. Versurile dobândesc calitate scenice. Nu rareori și filmice. Unele idei sunt direct dramatizate: „*Tu evadezi, evadezi, până unde?/ Vei ajunge oricum în fața plutonului de execuție./ Eu voi fi doar o salcie, un martor natural./ Auzi cum geme salcia în vânt, auzi?*” Sau: „*Am întâlnit pe o insulă pustie o celebritate./ Cine spune asta ? Întreabă respectivul./ Avea dreptate. Semăna izbitor cu Homer,/ dar era un biet pacient fugit dintr-o detenție.*”

Defilarea asociativă aleatorie a ideilor redă parcă întregul vălmășag de gânduri din jurul unei stări sau al unei idei. Cu un înșelător aer de amuzament, poetul survolează nori de esențe grave și adânci. O face cu o ușurință demnă de invidiat.

Poet cu imaginație debordantă, adeseori funambulescă, vervă ludică, spumă de comediograf. Totuși, una din dimensiunile definitorii, de maxim interes, ale acestei lirici, pare a fi reflexivitatea cu miez filozofic. Marile neliniști existențiale fac obiectul câtorva poeme remarcabile. Densitatea aforistică a acestei lirici e, pe alocuri, uimitoare. În poemul "Chibzuieli" fiecare vers este un aforism. Niciunul banal, niciunul plat sau inept. În fiecare lucește câte un ciob de înțelepciune. Unele sunt simple și monumentale, par cioplite în marmură: „Pomul Cunoașterii nu este și Pomul Iubirii.”

Există în scrisul acesta o rafinată lipsă de rafinament. În ciuda lucidității tăioase nu se poate spune că, în structura sa, acest poet e doar cerebralitate rece. Dincolo de suprafața "solidă" a acestor poeme simțim un temperament liric de o frustă și robustă...fragilitate. Și căldură. Și fior liric.

Poetul Boris Marian-Mehr e și un intelectual rafinat, tobă de carte. Dar cultura nu-i slujește ca depozit sau ornament. Eruditul ca și poetul din el sunt mereu în ebuliție creatoare. El mărturisește: „*lubesc, învăț, n-am încetat nicicând,/ Până voi fi cenușă ori pământ,/ Iar prin iubire-nvăț de două ori,/ primind lumina sunt luminofor.*”

Poetul invocă asociativ-ludic mari nume sau imagini emblematice din trecutul cultural al omenirii: „*Vom naviga fără dureri, departe de noi înșine,/ Precum un Sindbad, Don Quijote, Magellan/ sau Olandezul Zburător fără de moarte./.../ Moartea lui Labiș. Ar fi avut acum 80 de ani,/ Hoelderlin a stat în turn o viață, nebun.*”

Mitosul e demitizat parodic, familiar, cotidian: „*Mi se spune Icarus, iar mătușii Dedala./ A fost detronată pentru lipsă de autoritate. În locul ei a fost pus un administrator de bloc./ Dar eu cu fata tot m-am însurat.*” Motivele biblice nu lipsesc, firește, din jocul liric-reflexiv al poetului: „*Mă văd crucificat ca evreul Iisus,/ .../ unde-i rubinul iubirii de aproapele tău, frate Cain ?/ .../ Credem în Domnul ? În altceva nu poți crede.*” În versuri de o frumusețe simplă și pură, verbul poetic e prezentat ca o cale de acces la înalturile Cerului: „*Cum să ajung fără scară la Tine, Doamne?/ Astăzi m-am apropiat de Tine cu un cuvânt,/ mâine cu încă un cuvânt,/ Cartea este scara pe care urc,/ până în ziua când mă voi înfățișa Ție, Doamne.*”

Revin, mereu altfel, admirabile definiții metaforice ale poeziei și ale poetului: „*Cuprins de vrajă și de verb,/ poetul e o frunză, herb,/ între nervuri și între nervi,/ o rază ca-n meduză, cerb./.../ Ca să dureze scrisul tău, trebuie să te zidești în el.*” Și în „Casa mea ezoterică”, găsim un fragment confesiv privind scrisul: „*Cum mi-a venit scrisul ? Ca un fluture în plină iarnă,/ Apoi s-a așezat în cămin și a aprins focul./ Un fulger nu poate să țină mai mult de două secunde./ Totuși e o viață.*”

Autentic, substanțial și mereu surprinzător, condeier neobosit, Boris Marian-Mehr e un poet integral. În lirica actuală românească este o prezență pe care o văd și o cred pe deplin demnă de remarcat și de valorizat critic așa cum se cuvine.

Zoltan TERNER
Israel, 3 februarie 2017